

Χριστούγεννα 1917 στα τάγματα εργασίας

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα



Παραμονή Χριστουγέννων 1917, λίγο πριν το σούρουπο. Στο αμελέταμπουρού του Μπαλίκεσιρ με τα διπλά κι αψηλά συρματοπλέγματα, η μεγάλη πορτάρα ανοίγει. Οι Ρωμιοί στρατιώτες, που έφυγαν χαράματα για το νταμάρι, μπαίνουν μέσα τρέμοντας σαν πλατανόφυλλα. Το χιόνι, που πέφτει ασταμάτητα, τρυπώνει με τον αγέρα μέσ' απ' τα κουρελιασμένα ρούχα τους και τους περονιάζει το κορμί. Τα σαγόνια τους χτυπούν, κι απ' το στόμα τους μιλιά δεν βγαίνει. Όλοι τους, αληθινοί σκελετοί, σέρνουν με κόπο τα πόδια τους και χώνονται όσο πιο γρήγορα μπορούν μες στους τσίγκινους θαλάμους. Αλλά κι εκεί, το κρύο είναι τσουχτερό. Οι λαμαρίνες είναι παγωμένες κι ο διαβολεμένος αγέρας περνάει μέσ' απ' τα ανοίγματα και τις χαραμάδες σφυρίζοντας. Χουχουλίζουν τα χέρια τους να ζεσταθούν.

Πρώτη τους έννοια, να τρέξουν στους συντρόφους τους που είναι ξαπλωμένοι καταγής στη βρόμικη ψάθα.

Ανήμποροι να σηκωθούν, δεν πήγαν το πρωί στο νταμάρι. Με τα κορμιά ξεπαγιασμένα και τα πρόσωπα πετρωμένα, οι πιο πολλοί χαροπαλεύουν. Τους

βλέπουν και ματώνει η ψυχή τους, μα δεν μπορούν να τους προσφέρουν τίποτα, εκτός από μια κουβέντα παρηγοριάς και λίγο νερό. Οι τσαούσηδες σταμάτησαν πλέον να τους λογαριάζουν για ζωντανούς, και τους έκοψαν και το ψωμί και το νερό. Όποιος πέφτει στην ψάθα δεν δικαιούται ούτε να φάει ούτε να πιει.

Οι μέρες τους, μετρημένες. Αύριο-μεθαύριο θα φτερουγίσουν κι αυτοί για το μακρύ ταξίδι, και τον τόπο τους στην ψάθα θα τον πάρουν άλλοι, απ' αυτούς που σήμερα στέκονται ακόμα όρθιοι. Και το ροδάνι θα συνεχίσει να γυρνάει, ώσπου να φύγει κι ο τελευταίος.

Εξάλλου γι' αυτό τους στρατολόγησαν, για να τους ξεπαστρέψουν όλους.

Δεν περνάει πολλή ώρα, και η μεγάλη πορτάρα της στρατώνας ξανανοίγει. Τρεις τσαούσηδες, με το κουρμπάτσι στο χέρι, φέρνουν μέσα καμιά εκατοστή παλικάράκια από δεκαπέντε ως δεκαοχτώ χρόνων. Είναι όλα τους μισόγυμνα και παγωμένα, με χέρια και πόδια πρησμένα απ' τις χιονίστρες. Μοιάζουν με κυνηγημένα πουλιά. Ο φόβος στα μάτια τους, φανερός. Πολλά κλαίνε. Τα στριμώχνουν σ' έναν μεγάλο θάλαμο μαζί με τους παλιούς. Το αχνό φως, από ένα τσιμπλιάρικο λυχνάρι με μπεζίρι που κρέμεται σ' έναν στύλο, δεν τα βοηθάει να δουν τι γίνεται εκεί μέσα. Οι παλιοί τα βλέπουν και δαγκάνονται. Δεν φαντάζονταν πως οι Τούρκοι θα μάζευαν και άγουρα παλικάράκια. Τα ζυγώνουν και προσπαθούν να πιάσουν κουβέντα.

«Πώς σε λένε, αγόρι μ';» ρωτάει ένας παλιός το παλικάράκι που στέκεται δίπλα του σαν χαμένο και τουρτουρίζει.

«Παρασκευά».

«Μοιάζεις θαρρετός, Παρασκευά, μπράβο! Τα κλάματα εδώ δεν ωφελάνε».

«Η καρδιά μου το ξεύρει...».

«Από πού είσαι, Παρασκευά;»

«Απ' τις Σαράντα Εκκλησιές».

«Πατριωτάκι, ε; Εγώ είμαι απ' την Αντριάνα. Άκου, Παρασκευά! Εδώ είναι ζόρικα τα πράματα, μα δεν πρέπει να σε πάρει από κάτω. Θα κάμεις κουράγιο να κρατηθείς ζωντανός... να γυρίσεις στους δικούς σου, όντας θ' αλλάξουνε τα πράματα. Γιατί θ' αλλάξουνε τα πράματα, πού θα πάει; Θα έβγει ο γήλιος και για μας, να με το θυμηθείς. Σ' το λέει ο Σωκράτης! Εγώ έκλεισα σ' αυτά τα κάτεργα τρία χρόνια, και τα μάτια μου είδανε πολλά. Όποιος χάνει το κουράγιο του, πεθαίνει γρήγορα. Γι' αυτό σε λέω, θα κάμεις κουράγιο, κι εγώ όσο μπορώ θα σε βοηθάω» είπε ο Σωκράτης κι έριξε στην πλάτη του Παρασκευά ένα τσόλι να ζεσταθεί.

Δίπλα άλλοι δυο, ένας παλιός κι ένας καινούργιος, κάνουν απάνω-κάτω την ίδια

κουβέντα.

«Πώς σε λένε, παλικάρι μ';»

«Νικόλα» λέει εκείνο, που μοιάζει πολύ εξαντλημένο.

«Από πού είσαι, Νικόλα;»

«Απ' τη Ραιδεστό».

«Μέσα;»

«Όχι, απ' το Πάνιδο».

«Απ' το Πάνιδο; Τι λες, μπρε Νικόλα, αλήθεια; Έλα λίγο πιο κοντά στο φανάρι... Μπρε, κοίτα να δεις! Τώρα που σε καλοβλέπω... πρέπει να είσαι του παπα-Θεοχάρη ο μικρός».

«Εγώ αυτός είμαι, αμμά εσύ ποιος είσαι;»

«Δε με γνώρισες ακόμα;»

«Σχώρα με, πατριώτ', μα... είναι και σκοτίδα εδώ μέσα...»

«Ο Κωσταντής είμαι, μπρε Νικόλα, της Εριφύλης, ο γείτονας... Εμ... έτσι που με κατάντησαν, πού να με γνωρίσεις!» είπε κι αγκάλιασε με θέρμη τον Νικόλα, που τώρα ένιωσε λίγο καλύτερα.

«Ο Κωσταντής της Εριφύλης; Πω, πω! Ναι... τώρα που το λες, Κωσταντή, σε κατάλαβα... πιότερο απ' τη φωνή. Σε πήρανε....».

«Το καλοκαίρι του '13. Πάνε τεσσεράμισι χρόνια».

«Ανάλογα, πάλε καλά κρατιέσαι, Κωσταντή!»

«Κρατιέμαι!... Μια κουβέντα είναι. Το παλεύω, μα για πόσο ακόμα; Εδώ, αγόρι μ', δύσκολα βαστάει κανείς. Τους είδies αυτουनोंs καταής; Ίσαμε τα προχτές ήτανε στο ποδάρι, σαν κι εμάς... Κι εσύ, μπρε παιδάκι μ', μικρός... πώς βρέθηκες εδώ; Μαζώνουνε και παιδιά τώρα οι ρουφιάνοι;»

Έπιασε τον Νικόλα απ' το χέρι, και ξεμοναχιάστηκαν σε μια κόχη. Τον ρώτησε για την Εριφύλη, για τα παιδιά του, για το χωριό.

«Τους σήκωσαν, Κωσταντή, το '14, παραμονές της Παναγίας. Τους έστειλαν με βαπόρι στην Ελλάδα. Ούλα τα ρωμαίικα χωριά ευκαίρωσαν».

«Τι λες; Να κι ένα καλό μαντάτο!»

«Καλό, που τους έδιωξαν;»

«Καλό, Νικόλα, ανάλογα μ' εμάς... Αυτοί τουλάχιστον θα ζήσουνε».

«Εδώ... πώς;... Τι;...»

«Εδώ, άσ' τα! Αύριο, λένε, είναι τα Χριστού, ε; Μοιάζει με γιορτή; Κάλλιο να μην έρχονται τέτοιες μέρες. Θυμάσαι και λυπάσαι».

«Με σταύρωση μοιάζουνε».

«Όπως το είπες. Εδώ κουβανούμε ούλοι ένα σταυρό. Βαρύ κι ασήκωτο. Μεσ στο λιοπύρι του καλοκαιριού και στο γυαλοπάγι του χειμώνα. Κι ένας-ένας πέφτουμε.

Μέρα με την ημέρα λιγοστεύουμε. Τα προχτές πέθαναν τρεις, εχτές δυο, αύριο ποιος ξεύρει... Έτσι θα πάει, ίσαμε να μας ξεκάμνε ολουνούς. Όντας ήρταμε, ήμασταν απάν' από τρεις χιλιάδες. Τώρα, μαζί με σας, χίλιοι είμαστε – δεν είμαστε. Κι ακόμα πού είσαι! Εδώ, γιά θα τσακίζεις πέτρες ολημερίς μες στην παγωνιά και το λιοπύρι, γιά θα σκάβεις ν' ανοίξεις δρόμους και να χτίσεις γιοφύρια. Κι ούλα αυτά νηστικός. Ε, κι από σίδερο να είσαι, λυγάς. Άλλοτες τη βαριά τηνε σήκωνα μ' ένα χέρι, τώρα δεν μπορώ ούτε με δυο. Και τα ποδάρια μου δε μ' ακούνε. Κάμνω κουράγιο, μα τελευταία μπαίλντισα. Τον πρώτο καιρό, το χάρο τονε φοβόμουνα. Τώρα η ψυχή μου πέτρωσε, δεν τονε φοβούμαι. Τονε συνήθισα. Ούλο εδώ μέσα τριγυρνάει. Θαρρείς τονε βλέπω κάθε βράδυ να έρχεται, να μας κοιτάει καλά-καλά και να δείχνει με το δάχτυλο, “σήμερα εσύ!”, “αύριο εσύ!”. Φορές, όντας είμαι πολύ απελπισμένος, μ' έρχεται να τονε φωνάξω, να δείξει εμένα, να γλιτώσω. Σάματις και που ζω, τι καταλαβαίνω; Μα, νά! Είναι η ελπίδα η ρημάδα. Λες ας κάμω κομματάκ' κουράγιο ακόμα, δεν ξεύρεις καμιά φορά... Μπορεί να έχουμε κανείνα τυχερό και να σταματήσει αυτή η τυράννια, να διω τη γυναίκα μ' και τα παιδάκια μ'. Αλλιώς, τυχεροί όσοι σχωρέθηκαν νωρίς... γλίτωσαν».

Την κουβέντα τους την έκοψαν ξαφνικές φωνές. «Σχωρέθηκε ο Θανάσης ο Προύσαλης!» Σταυροκοπήθηκαν. «Και στα δικά μας, πατριώτες!» ακούστηκε μια φωνή, κι η ευχή έμοιαζε τόσο αληθινή! Αύριο ξημέρωναν Χριστούγεννα!

Από το ιστορικό μυθιστόρημα του Γεώργιου Μάνου Η ψυχή τους όμως έμεινε πίσω, εκδ. Λόγος & Εικόνα.

Πηγή: pontos-news.gr